

Aygün Zahid qızı Koçak,
Azərbaycan Milli Kitabxanasının Elmi-tədqiqat və metodik təminat
şöbəsinin müdiri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru
aygun_haciyeva_87@mail.ru

HEYDƏR ƏLİYEV İRSİNİN TÜRKDİLLİ ÖLKƏ NƏŞRLƏRİNİN MİLLİ KİTABXANANIN ELEKTRON KATALOQUNDA ƏKSİ (nümunələr əsasında)

Xülasə: *Məqalədə Azərbaycan Milli Kitabxanasının elektron kataloqunda Ulu öndərlə bağlı əksini tapan xarici ədəbiyyatlar həm dilinə görə ümumi, həm də xarici dildəki kitablar ayrıca, eyni zamanda türkdilli əsərlər ümumilikdə və istənilən dildə türkdilli ölkə nəşrləri haqqında təhlil yer almışdır.*

Açar sözlər: *Ulu öndər, xarici nəşrlər, türkdilli ədəbiyyat, elektron kataloq*

Heydər Əliyevin geniş ictimai-siyasi və eləcə də elmi-nəzəri irsinin dərinədən öyrənilməsi xalqın maddi-mənəvi sərvətlərinin toplayıcısı, qoruyucusu olan kitabxanaların qarşısında duran ən vacib vəzifələrdən biridir.

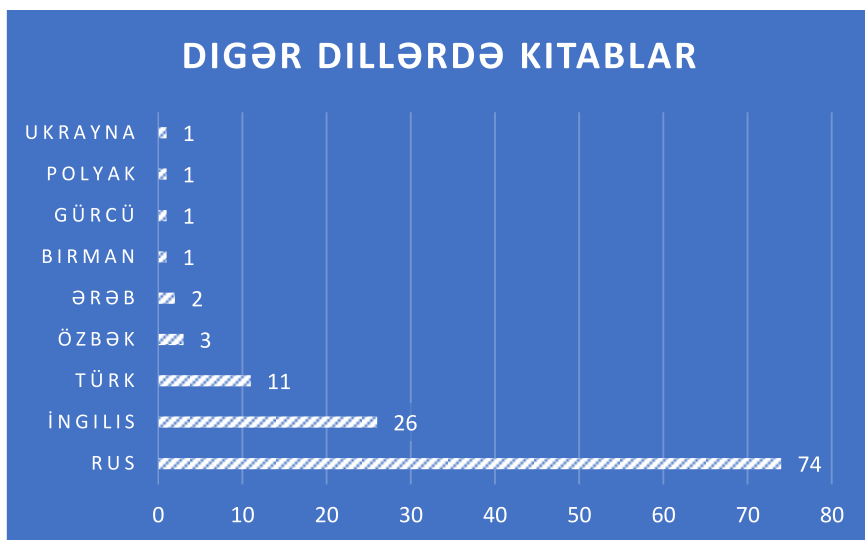
Azərbaycan xalqının milli sərvəti hesab olunan Heydər Əliyev irsi haqqında nəşrlərin kitab fondlarında yerləşdirilməsinə xüsusi diqqətlə yanaşaraq ədəbiyyatı ardıcıl komplektləşdirmək, onlar haqqında bütün məlumatları ənənəvi soraq-biblioqrafiya aparatında, həmçinin, elektron kataloqda əks etdirmək və həmin nəşrlərdən oxucuların istifadə etmələrinə şərait yaratmaq lazımdır.

Ulu öndərlə bağlı ölkənin ən aparıcı və böyük kitabxanasının elektron kataloqunda əks olunan xarici dillərdəki nəşrlərə nəzər yetirsək görürük ki, türkdilli əsərlər cəmi 18 təşkil edir. Bu isə 165 ümumi sayın 10,90%-i deməkdir.

Rus dilində əsərlər ümumi sayın 64,84%-ni, yəni, ən böyük hissəsini təşkil etməkdədir.

Ayrıca kitablara nəzər yetirdikdə isə, xarici dillərdə yenə ilk sırada rus dilində olan kitablar qərarlaşır.

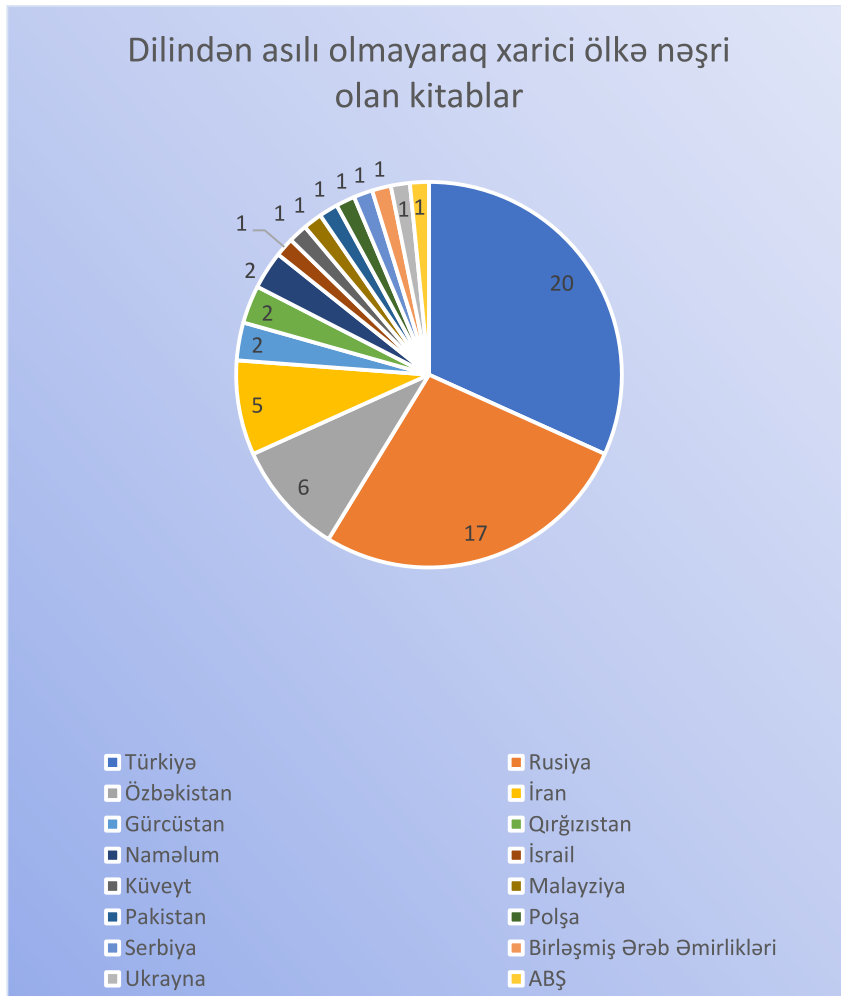
Cəmi 120 olan kitab sayının türk dillərində yalnız 14-ü mövcuddur ki, bu da ümumi rəqəmin 11,6%-i deməkdir.

Dilindən asılı olmayaraq xarici ölkə nəşrlərinin ümumi rəqəmləri bu cürdür:

Türkiyə	25
Rusiya	19
Özbəkistan	7
İran	5
Qırğızıstan	3
Naməlum	3
Gürcüstan	2
Sloveniya	2
İsrail	1
Küveyt	1
Malayziya	1
Pakistan	1
Polşa	1
Serbiya	1
Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri	1
Ukrayna	1
ABŞ	1

Ümumi say 75-dir ki, bunun əsas hissəsini Türkiyədə çap olunmuş ədəbiyyatlar təşkil edir ki, bu da ümumi sayın 33,33%-i deməkdir. Özbəkistan və Qırğızıstanla birgə material sayı 35 təşkil edir ki, bu da ümumi sayın 46,66%-i deməkdir.

Dilindən asılı olmayaraq xarici ölkə nəşrlərindən ayrıca kitabların statistikasısı isə aşağıdakı kimidir:

Göründüyü kimi, ən çox kitab məhz qardaş Türkiyə Cümhuriyyətində (20) çap olunub. 63 kitabın 31,74%-i bu ölkənin payına düşür. 3,17% isə digər türkdilli dövlət olan Qırğızıstanın payına düşür ki (2), ümumilikdə türkdilli ölkələrin bu statistikada payı 34,92%-dir.

Dilindən asılı olmayaraq *Türkiyədə* Ulu öndərlə bağlı nəşr edilmiş kitablara bunları misal göstərmək olar:

Azərbaycan dilində:

✓ “Ömrə bərabər beş il...” adlı fotokitab Heydər Əliyevin 5 illik prezidentlik fəaliyyətinə həsr olunub. Mətnin təşkili Tatyana Sulınaya aid olub, İstanbulun “Şedele Matbaacılık” yayınevində (1998) nəşr olunmuşdur. Fotokitabda Azərbaycanın XX əsrin sonunda yenidən əldə etdiyi müstəqilliyin reallıqlarından ürəkdolusu danışılır, müəlliflər ölkəmizin əvəzsiz lideri Heydər Əliyevin siyasi portretinin cizgilərini verir, onun şəxsiyyəti ilə yaxından tanış olmaq üçün imkan yaradırlar. Bu kitabda respublikamızın 1993-1998-ci illər ərzində xarici və daxili siyasət sahəsində əldə etdiyi əsas nailiyyətlər yığcam şəkildə öz əksini tapmışdır.

✓ 1969-1999-cu illəri əhatə edən mətnin tərtibi Tatyana Sulina və Azər Kazımova aid olan “30 il quruculuq yollarında” kitabı İstanbul “Şedele Printing”də (1999) çap olunmuşdur. Kitabda Azərbaycanın istər keçmiş SSRİ tərkibində olduğu zaman, istərsə də yeni həyat quruculuğu yollarında Sabunçu rayonunun iqtisadiyyatının yüksəlişinin əlamətdar mərhələləri parlaq şəkildə əks etdirilmiş, Heydər Əliyevin Sabunçu rayonunun bütün ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və elmi-mədəni sahələrini əhatə edən məqsədyönlü gərgin fəaliyyəti geniş şəkildə göstərilmişdir.

✓ “Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın neft emalı sənayesinin banisidir” adlı fotoalbom isə (2003) Ankarada nəşr edilmişdir.

✓ “Heydər Əliyev və çağdaş Azərbaycan dövlətçiliyi” adlı məqalələr toplusu Ş.Kaleder tərəfindən tərtib edilərək (2007) Azərbaycanın İstanbul Konsulluğunun təşəbbüsü ilə “Kutub Yıldızı reklam”da çap olunmuşdur. Kitaba Türkiyədə oxuyan tələbələr arasında keçirilən eyniadlı elmi-praktik konfransın qaliblərinin məqalələri daxil edilmişdir.

✓ Müəllifi İlham Mirzəyev olan “Liderlik zirvəsi. Siyasətin sosial psixologiyası” adlı kitab 2010-cu ildə İstanbul “Doğu Kütüphanesi” nəşriyyatında nəşr edilmişdir və kitabın I fəslə “Heydər Əliyev zirvəsi” adlanır. Fəsildə “Dəyərli ömür yolu”, “Müstəqil Azərbaycanın qurucusu”, “Yeni tarix yaradan lider”, “Milli tərəqqinin banisi”, “Milyonların qəlbində yaşayan lider”, “Azərbaycanın əbədi müstəqilliyi naminə” və “Milli həmrəyliyin təntənəsi” başlıqlı məqalələr yer almışdır.

✓ İrfan Ülkünün müəllifi olduğu “Qırmızı ulduzdan hilala” adlı İstanbul “Vito Enerji Kültür Yayınları” nəşriyyatında (2018) işıq üzü görmüş kitabı Avrasiya Tərcümə Mərkəzi tərəfindən tərcümə olunaraq çap olunmuşdur. İrfan Ülkü, Heydər Əliyevlə söhbəti zamanı Sovetlər Birliyi tarixinin gizli və qaranlıqda qalmış bir çox tərəfini Əliyevin şahidliyi ilə ortaya çıxardarkən, Qarbaçovun başlatdığı “Qlasnost” və “Perestroyka” siyasətinin də Sovetlər

Birliyində yaşayan Türklərə qan və gözyaşından başqa heç nə gətirmədiyini sənədlərlə göstərir.

✓ İrfan Ülkünün “Müstəqillikdən sonra Azərbaycan” adlı kitabı 2018-ci ildə İstanbulda “Elif Kitabevi, Vito enerji” tərəfindən yayınlanmışdır və bu kitab müəllifin “Qırmızı ulduzdan hilala” adlı kitabının davamı hesab edilə bilər. Bu əsərdə əsarətdən xilas olaraq müstəqilliyə addımlarını atan Azərbaycanın keşməkeşli ilk 5 ilindən bəhs edir. Qardaş Türk Cümhuriyyəti olan Azərbaycanı əsarət dövründən bu günlərə gətirən dahi liderə qarşı çevriliş cəhdlərinin pərdə arxası, xarici qüvvələrin oyunları və müstəqilliyin gücləndirilməsi üçün aparılan mübarizədən ilk dəfə sənədlər, canlı şahidlər və İrfan Ülkünün şahid olduğu hadisələrlə bəhs edən bu kitab Ulu Öndər Heydər Əliyevin qəhrəmanlıq hekayəsini gənc nəsillərə çatdırmaq üçün bir mənbə olaraq tarixə keçmişdir.

✓ Ümummilli liderin hakimiyyətə gəlişinin 50 illiyinə həsr olunmuş, tərtibçisi Ş.Cəlilli olan və İstanbul “İmakofset” mətbəəsində çap olunmuş “Heydər Əliyev akademik yaddaşda” (2019) adlı kitabda AMEA-nın həqiqi və müxbir üzvlərinin Ulu Öndərin milli dövlətçilik fəlsəfəsinin, azərbaycançılıq məfkurəsinin ayrı-ayrı məqamlarına həsr olunan yazıları yer alıb.

Türk dilində:

✓ “Haydar Aliyev okulu” adlı Xanoğlu Şıxəliyev və T.Musayeva tərəfindən 7 bölmədən ibarət şəkildə hazırlanmış məqalələr toplusu (1997) Ankarada “Göktürk” nəşriyyatında çap edilmişdir.

✓ “Zirve. Haydar Aliyev'in həyatı” adlı Hüseyn Adıgüzəlin Ulu öndərin həyatı, daxili və xarici siyasəti haqqında geniş məlumat verən kitabı İstanbulda “İleri yayınları” nəşr evində (2007) Mübariz Qurbanlının redaktorluğu ilə çap olunmuşdur.

✓ Viktor Andriyanovun “Haydar Aliyev” adlı əsəri Ankaranın “Baskı Yorum” nəşriyyatında işıq üzü görmüş (2008) və kitabda Ulu öndərin həyatı, şəxsiyyəti ilə bağlı dəyərli məlumatlar verilmişdir.

✓ “Haydar Aliyev ve Azerbaycanda yeni devlet kuruculuğu (1993-2003)” adlı Ş.İsgəndərovun tərtib etdiyi kitab isə (2008) ölkəmizin İstanbul Konsulluğunun təşəbbüsü ilə İstanbulun “Kutup Yıldızı” nəşriyyatında çap edilmişdir.

Ulu öndərlə bağlı ***Qırğızıstan*** nəşrlərindən danışarkən elektron kataloqda əksini tapmış 2 kitabın (1-Azərbaycan, 1-rus dilində) adını çəkmək olar:

✓ Алиев, Гафар. Основоположник, спаситель и созидатель современного Азербайджана: учебное пособие для высших учебных заведений /Г.М.Алиев; науч. ред. А.М.Гасанов; предисл. Ч.Айтматов.- Бишкек: Мегамедия, 2008.

Kitabda müəllif görkəmli dövlət və siyasi xadim Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətindən bəhs edir.

✓ Bağirova, Aygül. Qalib Sərkərdə [Elektron resurs] /A.Bağirova; red.: M.Nərimanoğlu, Aydın Xan Əbilov; [ön söz N.Cəfərov].- Bişkek: [Улуу Тоолор], 2021.

Kitab Qarabağdakı 44 gün davam edən II Vətən Müharibəsinin müxtəsər ensiklopediyası kimi hazırlanıb. Kitabda ardıcıl şəkildə Ali Baş Komandanın və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın Vətən Müharibəsində rəşadətli Ordumuzun işğal altında olan kənd və rayonlarımızın azad edilməsi ilə bağlı xalqımıza Qələbə müjdəsi çatdıran müraciətləri də yer alıb.

Özbəkistan nəşri olan və özbək dilində qələmə alınmış bu kitab isə 2010-cu ildə Daşkənddə çap olunmuşdur:

✓ Андриянов, Виктор. Хайдар Алиев /В.Андриянов, Х.Мираъламов; тўлдирилган русча иккинчи нашридан таржима Н.Раҳимжонов; [таржиманинг масъул муҳаррири Ш.Мансуров; муҳаррир: С.Мирзааҳмедова, Л.Игамова, А.Саъдуллаев, Н.Нурқулов].- Тошкент: O'zbekiston, 2010.

Ədəbiyyat

1. http://ek.anl.az/search/query?term_1=Heydər+Əliyev&locale=az&theme=e-kataloq

2. http://ek.anl.az/search/query?match_1=MUST&field_1&term_1=Heydər+Əliyev&facet_format=book&sort=relevance&theme=e-kataloq

Review of Heydar Aliyev's legacy of turkish-language country publications in the electronic catalog of the National Library (based on samples)

Summary: *The article contains an analysis of the foreign literature related to the Great leader in the electronic catalog of the National Library of Azerbaijan, both in general and books in foreign languages separately, as well as Turkish-language works in general and Turkish-language country publications in any language.*

Key words: *Great leader, foreign publications, Turkish-language literature, electronic catalog.*

**Обзор изданий тюркоязычных стран о наследии
Гайдера Алиева в электронном каталоге Национальной
Библиотеки (на основе образцов)**

Резюме: *Статья содержит анализ зарубежной литературы, связанной с Общенациональным лидером, книг на иностранных языках, тюркоязычных произведений, а также изданий тюркоязычных стран, которые отражены в электронном каталоге Национальной библиотеки Азербайджана.*

Ключевые слова: *Общенациональный лидер, зарубежные издания, тюркоязычная литература, электронный каталог.*